

مأخذشناسی آموزش زبان عربی در ایران (مقالات و پایان نامه‌ها)

سمیه کاظمی نجف‌آبادی

درآمد

نیاز به ارتباط کلامی با زبان برای بیان احساسات و نیازهای روحی و مادی و ارتباط و تبادل فرهنگی از جمله مهم‌ترین عواملی است که ضرورت یادگیری، فراگیری و آموزش زبان‌های مختلف را آشکار می‌سازد. در زندگی انسان هیچ رفتار ارتباطی به اندازه ارتباط کلامی اهمیت ندارد. روان‌شناسان در این مورد اتفاق نظر دارند که انسان از طریق زبان تحول اساسی پیدا می‌کند و ارتباط تمدن‌ها و شکل‌گیری تاریخ مرهون زبان و گفتگو و ارتباط کلامی است.^۱

در این میان زبان عربی قدیمی‌ترین زبان زنده دنیا است که همگام با ظهور اسلام به عنوان زبان فرهنگ و تمدن اسلامی، پیوندی ناگسستنی با گویش‌وران زبان فارسی در ایران داشته است. زبان عربی بیگانه زبان خارجی است که در سده‌های آغاز اسلام در ایران آموخته شد^۲ و فراگیری آن رونق چشمگیری یافت؛ چراکه به عنوان زبان دین و فرهنگ اسلامی ارزش والایی نزد ایرانیان داشت و اندیشمندان مسلمان ایرانی در کنار توجه به زبان فارسی در پی یادگیری زبان عربی و مهارت در علوم مربوط به آن بودند تا بدین وسیله آثار خویش را به زبان عربی به رشته تحریر درآورند یا به ترجمه آثار فارسی به عربی بپردازند، ولی امروز زبان عربی جایگاه سابق خود را در میان ایرانیان تا حد قابل ملاحظه‌ای از دست داده و حضور آن در عرصه‌های مختلف کم رنگ شده است و در پی آن آموزش زبان عربی نیز برخلاف پیوند دیرینه آن با زبان فارسی با مشکلات و دشواری‌های فراوانی مواجه شده است.

شیوه آموزش زبان عربی در مقاطع مختلف، به ویژه در مقاطع آموزش عالی و کیفیت تدوین کتب درسی در نظام آموزش رسمی و غیررسمی و بهره‌گیری از منابع منسوخ قدیمی از جمله دشواری‌هایی است که بر انگیزه آموزش این زبان در میان فارسی‌زبانان تأثیر گذاشته است؛ به گونه‌ای که زبان عربی با وجود آنکه یکی از پرگویشورترین زبان‌های دنیاست، به انزوا کشیده شده است و کمتر به عنوان یک ابزار ارتباطی بدان نگریسته می‌شود.

۱. ارتباط کلامی، جerald میلر، ترجمه علی ذکاوتی قرارکولو، ص ۷.

۲. فرهنگ‌نامه‌های عربی به فارسی، احمد منزوی، ص ۸۴.

چکیده:
آشنایی با پیشینه پژوهش در زمینه آموزش زبان عربی در ایران راهگشای پژوهش‌های آتی خواهد بود و زمینه را برای ارائه انواع راهکارها و نیز رویکردها و روش‌های جدید یادگیری و آموزشی در حوزه زبان شناسی کاربردی فراهم می‌آورد. از این رو، نویسنده در پژوهش حاضر در دو بخش مقالات و پایان نامه‌ها و با شیوه کتابخانه‌ای بنیادی به معرفی پژوهش‌هایی که تاکنون در زمینه آموزش عربی در ایران صورت گرفته، می‌پردازد.

کلیدواژه:

مأخذشناسی، آموزش زبان، زبان عربی، آموزش زبان عربی، آموزش عربی، یادگیری زبان، کتاب‌شناسی.

مقاله

۱. آذرشب، محمدعلی؛ «النصوصية في تدريس اللغة العربية»؛ الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ ش ۲ (۱۳۸۴)، ۱ - ۱۳.
۲. آذرنوش، آذرتاش؛ «پیشنهادی درباره آموزش نحو در ایران»؛ مقالات و بررسی‌ها؛ ش ۵۳ - ۵۴ (۱۳۷۱): ۶۷ - ۷۷.
۳. آذری نجف‌آباد، الله‌وردی؛ «اثر تصویر در آموزش ساخت یکپارچه سمعی و بصری زبان عربی پایه»؛ علوم انسانی دانشگاه سیستان و بلوچستان، ش ۹ (پاییز و زمستان ۱۳۷۸): ۱۳ - ۵۰.
۴. آل‌بویه لنگرودی، عبدالعلی؛ «نگاهی به آموزش زبان عربی در دوره راهنمایی»؛ رشد معلم، ش ۷۷ (آبان ۱۳۷۰): ۴۵ - ۴۷.
۵. «آموزش زبان عربی اصل شانزدهم قانون اساسی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۱۱ (زمستان ۱۳۶۹): ۳۲ - ۴۱.
۶. ابن‌الرسول، سیدمحمد رضا؛ «درنگی در نقد کتاب «تعلیم اللغة العربية»»؛ آینه پژوهش؛ ش ۷۴ (خرداد و تیر ۱۳۸۱): ۱۰۶ - ۱۰۷.
۷. ابن‌الرسول، سیدمحمد رضا؛ و سمیه کاظمی نجف‌آبادی؛ «دراسة إشکالية لكفاءة المعاجم العربية لغير الناطقين بها (المعجم الوسيط نموذجاً)»؛ مجلة دراسات في العلوم الإنسانية؛ س ۲۰، ش ۴ (زمستان ۱۳۹۲): ۷۷ - ۹۷.
۸. احمد المکی، میسر؛ «نظریات یادگیری زبان دوم و چگونگی بهره‌گیری از آن‌ها برای ارزشیابی و دگرگونی آموزش زبان عربی به عنوان زبان دوم»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۶۸ (بهار ۱۳۸۷): ۵۹ - ۶۴.
۹. احمدی، محمدنسی و علی سلیمی؛ «تعلیم اللغة العربية في إيران (دراسة نقدية في أهدافها ومناهجها)؛ إضاءات نقدية في الأدب العربي والفارسي»؛ ش ۵ (۱۳۹۱): ۲۷ - ۴۴.
۱۰. اختری، طاهره؛ «تأثیر راهبردهای یادگیری زبان دوم بر فرایند یادگیری زبان عربی»؛ الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ ش ۶ (پاییز و زمستان ۱۳۸۵): ۸۱ - ۹۸.
۱۱. «دراسة أولويات أساليب الطلاب الإيرانيين في تعلم اللغة العربية كلغة ثانية»؛ مجله علوم انسانی؛ دوره ۱۷، ش ۴ (پاییز ۱۳۸۹): ۴۳ - ۵۶.
۱۲. «رابطه اضطراب یادگیری زبان عربی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران بر حسب جنسیت و رشته»؛ پژوهش‌های آموزش و یادگیری؛ س ۲۰، ش ۳ (پاییز و زمستان ۱۳۹۲): ۳۱۳ - ۳۲۴.
۱۳. اریپینیوس، توماس و روبرت جونز؛ «ضرورت فراگیری زبان عربی برای فهم دست‌یابی به متون عربی»؛ برگردان کیانوش بیاتی؛ نامه بهارستان؛ ش ۲ (پاییز و زمستان ۱۳۷۹): ۱۰۱ - ۱۱۰.

براین اساس و برای برجسته‌تر شدن جایگاه آموزش زبان عربی و گسترش هدفمند آن در ایران باید اهمیت و اهداف آموزش آن به عنوان یک زبان خارجی بررسی شود و موانع فراگیری و یادگیری آن در چارچوب اصول و مبانی زبان‌شناختی بیان شده، راهکارهایی برای آموزش و رشد مهارت‌های زبانی آن تهیه و تنظیم گردد.

این امر نیازمند شناخت میزان تحولات آموزش زبان عربی در ایران، آشنایی با نارسایی‌ها، ناکارآمدی‌ها و کاستی‌ها در کنار نوآوری‌های آموزشی است تا به یاری آن و با شناخت تغییرات آموزشی مورد نیاز زبان‌آموزان بتوان به ارائه پژوهش‌های جدید در زمینه نظریه‌های آموزش و یادگیری زبان عربی، اصلاح برنامه درسی در نظام آموزش رسمی و غیررسمی، بهسازی کیفیت کتب یا بسته‌های آموزش عربی و ارائه شاخص‌ها و معیارهای مطلوب برای تألیف آن، ایجاد تغییر در شیوه‌های تدریس و ارائه الگوها و طرح رویکردهای جدید یادگیری و آموزشی در حوزه زبان‌شناسی کاربردی و ارائه کارآمدترین شیوه آموزش پرداخت.

از این رو مآخذ شناسی آموزش زبان عربی در ایران یکی از نیازهای پژوهش در حوزه آموزش زبان اصیل و کهن عربی به شمار می‌رود که می‌تواند راهگشای پژوهشگران برای ایجاد تحولات اساسی در آموزش زبان عربی و پرداختن به مبانی نظری و کاربردی آموزش آن باشد؛ چراکه «پیشرفت فردا، منوط به جستجو و استفاده از داده‌ها و اطلاعات امروز است»^۳.

بدیهی است که استفاده از کتاب‌شناسی‌ها و مآخذ شناسی‌ها در حوزه علوم مختلف، نخست گستره دید پژوهشگران را وسعت می‌بخشد و برای آگاهی از پیشینه تحقیقات ضروری است. دوم به پژوهشگر این اطمینان را می‌دهد که موضوع برگزیده کاملاً جدید باشد و از تکرار کار پژوهشگران پیشین که باعث هدر رفتن زمان، بودجه و امکانات می‌شود جلوگیری می‌کند. سوم آشنایی با موضوعات انجام‌گرفته گاه می‌تواند به منزله راهنمایی در گزینش موضوعات جدید باشد و مسیر جدیدی را در امر پژوهش فراروی پژوهشگر بگشاید و وی را به ادامه کار دیگر پژوهشگران و تکامل بخشیدن به یافته‌های آنها در موضوع مورد نظر رهنمون سازد.^۴

براین اساس در این مقاله به معرفی پژوهش‌هایی پرداخته می‌شود که در قالب مقاله یا پایان‌نامه به موضوع آموزش زبان عربی در ایران توجه داشته است. گفتنی است این کتاب‌شناسی به صورت الفبایی تنظیم شده و پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی و مقالات ارائه‌شده در همایش‌ها و مصاحبه‌ها در آن نیامده است. همچنین با توجه به تعداد زیاد کتاب‌های نگاشته‌شده در این حوزه از ذکر آن چشم‌پوشی کرده‌ایم.

۳. ایرج، صبا؛ «کتاب‌شناسی‌ها؛ مقدمه‌ای بر شناخت و تدوین»؛ ص ۴۲.

۴. همان، ص ۴۳.

۱۴. اشکبوس، عادل؛ «آموزش زبان عربی، ویژگی‌های زبان عربی»؛ فصلنامه رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی؛ ش ۹۶ (بهار ۱۳۹۴): ۳۰ - ۳۱.
۱۵. اشکوری، سیدعدنان؛ «معرفی بخش عربی کانون زبان ایران»؛ نامه علوم انسانی؛ ش ۱۳ (زمستان ۱۳۸۴ و بهار ۱۳۸۵): ۱۷۱ - ۱۷۶.
۱۶. امیرپاشایی، پانته‌آ؛ «کی شعرتر انگیزد خاطر که حزین باشد: علل بی‌انگیزگی دانش‌آموزان نسبت به یادگیری درس عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۸۷ (زمستان ۱۳۹۱): ۳۵ - ۳۵.
۱۷. ایمانیان، حسین؛ «دور القصة والمسرحية في التخلص من اللغة المقيدة للناطقين باللغة الفارسية»؛ مجلة الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۱۱. ش ۳۴ (بهار ۱۳۹۴): ۵۸ - ۵۸.
۱۸. باستانی پاریزی، محمدابراهیم؛ «نظریاتی درباره تدریس عربی در دبیرستان‌ها»؛ یغما؛ ش ۶۲ (مرداد ۱۳۳۲): ۲۰۰ - ۲۰۷.
۱۹. «نکاتی درباره تدریس عربی در دبیرستان‌ها»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ دوره ۳۳، ش ۱ (اسفند ۱۳۴۱): ۴۳ - ۵۱.
۲۰. بدری، تحسین؛ «نقدی بر روش آموزش زبان عربی در حوزه»؛ پژوهش‌های اجتماعی اسلامی؛ ش ۱۳ (تابستان ۱۳۷۷): ۱۸۶ - ۱۹۳.
۲۱. بزرگی، علی‌جان؛ «ایجاد انگیزه در فراگیری زبان عربی به عنوان زبان دوم»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ دوره ۲۵، ش ۱ (پاییز ۱۳۹۱): ۲۵ - ۲۷.
۲۲. بقایی، نسربین؛ «مشکلات فراگیری زبان فارسی در مقایسه با زبان عربی»؛ مجله تخصصی زبان و ادبیات دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد؛ دوره ۳۵، ش ۳ - ۴ (پاییز و زمستان ۱۳۸۱): ۶۷۹ - ۷۰۳.
۲۳. بوالعراس، جمعی محمود و محمد خاقانی اصفهانی و آمال فرفرا؛ «مبادئ تعليم العربية: الإسهامات الممكنة للمقاربات الحديثة»؛ دراسات في اللغة العربية وآدابها؛ س ۳، ش ۱۰ (۱۳۹۱): ۱۰۵ - ۱۳۰.
۲۴. «پاسخ یک نامه و چند نکته درباره آموزش زبان عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۱۲ (بهار ۱۳۷۰): ۴۰ - ۴۲.
۲۵. پروین گنابادی، محمد؛ «زبان عربی در آموزشگاه‌های ایران و راه تهذیب زبان فارسی»؛ گزینه مقاله‌ها؛ (۱۳۵۶): ۶۵ - ۸۳.
۲۶. پروینی، خلیل؛ «بررسی و نقد روش آموزش زبان عربی به شیوه مستقیم (بررسی موردی: کتاب‌های دکتر حسین خراسانی)»؛ جستارهای زبانی؛ س ۱، ش ۲ (تابستان ۱۳۸۹): ۷ - ۳۲.
۲۷. تارا، جواد؛ «تدریس زبان عرب در دبیرستان‌ها»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ س ۱۴، ش ۵ (مرداد ۱۳۲۳): ۲۶۵ - ۲۷۰.
۲۸. تدین، حسین؛ «تدریس زبان عربی در مدارس»؛ فرهنگ اصفهان؛ ش ۱۰ (آبان ۱۳۳۵): ۵ - ۷.
۲۹. «تدریس زبان عربی در مدارس - ۳»؛ فرهنگ اصفهان؛ ش ۱۲ (دی ۱۳۳۵): ۱۰ - ۱۳.
۳۰. تقوایی، حبیب؛ «بیا بید با زبان عربی آشتی کنیم (آیا فراگیری زبان عربی برای ما ایرانیان دشوار است؟)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۶۱ (تابستان ۱۳۸۵): ۵۶ - ۵۷.
۳۱. «جهانی شدن هویت و زبان عربی (ضرورت فراگیری زبان عربی برای ایرانیان در عصر جهانی شدن، به منظور پاسداری از هویت ملی و دینی)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۶۰ (بهار ۱۳۸۵): ۵۸ - ۶۴.
۳۲. جباری، مصطفی؛ «ابن خلدون و آموزش زبان عربی»؛ انتخاب؛ (مرداد ۱۳۷۸): ۶.
۳۳. جعفری ثانی، حسین؛ «مطالعه تأثیر به کارگیری یک الگوی تدریس ترکیب شده از الگوهای نوین تدریس بر یادگیری یک مبحث مشترک دروس زبان فارسی، عربی و انگلیسی پایه دوم راهنمایی»؛ مطالعات تربیتی و روانشناسی؛ ش ۲۹ (شهریور ۱۳۸۶): ۱۱۵ - ۱۳۶.
۳۴. جلالی، مریم و نرگس گنجی و سردار اصلانی؛ «دراسة مدى فاعلية تدریس الأدب العربي المعاصر تواصليا على مهارة الكلام لدى طلاب العربية الإيرانيين: جامعة أصفهان نموذجاً»؛ بحوث في اللغة العربية وآدابها؛ ش ۸ (ربیع و صیف ۱۴۳۴): ۲۷ - ۴۱.
۳۵. چراغی، علی؛ «آموزش زبان عربی از دیدگاه مرحوم علامه دهخدا»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۹۶ (بهار ۱۳۹۴): ۳۴ - ۳۵.
۳۶. «آموزش عربی، ضرورت زبان فارسی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ س ۷، ش ۲۵ (بهار ۱۳۷۴): ۳۸ - ۴۰.
۳۷. «روش تدریس عربی راهنمایی سال دوم (۱)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۳۹ (زمستان ۱۳۷۸): ۷۶ - ۷۸.
۳۸. «روش تدریس عربی راهنمایی سال دوم (۲)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۰ (زمستان ۱۳۷۸): ۵۴ - ۵۸.
۳۹. حسینی، جبار؛ «نحو عربی و تسهیل آن با رویکرد زبان‌شناختی»؛ کتاب ماه ادبیات؛ ۱۴۹ (اسفند ۱۳۸۸): ۳۸ - ۴۱.
۴۰. حقدوست‌راد، سیده‌زهرا؛ «موانع یادگیری درس عربی در دوره متوسطه از دیدگاه دانش‌آموزان و دبیران»؛ کتاب ماه ادبیات؛ ش ۱۴۱ (تیر ۱۳۸۸): ۳۶ - ۴۵.
۴۱. حکیم‌زاده، رضوان و عیسی متقی‌زاده و نجمه سلطانی‌نژاد؛ «بررسی مشکلات و چالش‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران از نظر متخصصان»؛ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی؛ ش ۳۴ (بهار ۱۳۹۴): ۳۷ - ۵۹.

۴۲. «بررسی میزان کارآمدی آموزش زبان عربی عمومی در مقطع متوسطه، از نظر دبیران و دانش‌آموزان شهر کرمان»؛ جستارهای زبانی؛ ش ۶، ش ۲ (پیاپی ۲۳، خرداد و تیر ۱۳۹۴): ۷۷ - ۱۰۶.
۴۳. حیدری، حمیدرضا؛ «چگونه اعداد عربی را آموزش دهیم؟»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۴ (بهار ۱۳۸۰): ۵۰ - ۵۳.
۴۴. خاقانی اصفهانی، محمد؛ «تعلیم اللغة العربية بين المنهج التقليدي والألسنية التوليدية والتحويلية»؛ آفاق الحضارة الإسلامية؛ العدد ۱۳ (صفر ۱۴۲۵): ۲۰۵ - ۲۲۰.
۴۵. خزائلی، محمد؛ «چرا به آموزش زبان عربی نیازمندیم؟»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ دوره ۳۳، ش ۱۰ (آذر ۱۳۴۲): ۲۲ - ۲۷.
۴۶. دارنده، زهرا و فریبا بیرام‌زاده؛ «فنون تدریس درس عربی (۲)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۳ (زمستان ۱۳۷۹): ۵۷ - ۵۹.
۴۷. دلشاد، جعفر؛ «مشکلات تدریس زبان عربی در ایران»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۳۸ (تابستان ۱۳۷۸): ۵۱ - ۵۴.
۴۸. ذکیانی، غلامرضا؛ «نگاهی به کتاب‌های عربی دوره دبیرستان»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۳۹ (پاییز ۱۳۷۸): ۶۹ - ۷۵.
۴۹. رسولی، حجت؛ «تقریر عن تعلیم اللغة العربية في الصین»؛ الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۲، ش ۵ (۱۳۸۵): ۱۵۵ - ۱۶۱.
۵۰. «ریشه‌یابی مشکلات آموزش زبان عربی در دانشگاه‌های ایران (مبانی تعریف گرایش‌ها)»؛ پژوهشنامه ادبیات و علوم انسانی؛ ش ۴۷ و ۴۸ (ویژه‌نامه زبان و ادبیات عرب)، (پاییز و زمستان ۱۳۸۴): ۴۳ - ۵۸.
۵۱. «مصادر الخلل في تعليم اللغة العربية في الجامعات الإيرانية قواعد تعريف التخصصات»؛ شناخت؛ ش ۴۷ و ۴۸ (پاییز و زمستان ۱۳۸۴): ۴۳ - ۵۸.
۵۲. رسولی، حجت و سمیه شجاعی و خدیجه شاه‌محمدی؛ «بررسی میزان علاقه‌مندی و کسب مهارت دانشجویان زبان و ادبیات عربی»؛ نامه آموزش عالی؛ دوره ۸، ش ۳۰ (تابستان ۱۳۹۴): ۹۷ - ۱۲۰.
۵۳. رضایی‌راد، مجتبی؛ و ابراهیم فلاح. «تأثیر آموزش از طریق تلفن همراه بر انگیزه پیشرفت، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در درس زبان عربی». پژوهش در برنامه‌ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه‌ریزی درسی)؛ س ۱۱، ش ۱۶ (پیاپی ۴۳، زمستان ۱۳۹۳): ۱ - ۱۳.
۵۴. روح‌بخشان، عبدالحمید؛ «آموزش زبان عربی»؛ نشر دانش؛ ش ۸۲ (خرداد و تیر ۱۳۷۳): ۴۷ - ۴۷.
۵۵. زرنوجی، برهان‌الدین؛ «یادگیری از کتاب تعلیم المتعلم وطریق
- التعلم»؛ برگردان علی نقی فقیهی؛ تعلیم و تربیت؛ ش ۴۸ (زمستان ۱۳۷۵): ۷۱ - ۸۴.
۵۶. زرگوش، عبدالجبار؛ «نقدی بر کتاب «تعلیم اللغة العربية»»؛ آینه پژوهش؛ ش ۶۷ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۰): ۵۷ - ۶۲.
۵۷. زینی‌وند، تورج؛ «آموزش زبان عربی، نیازمند دگرگونی است»؛ اطلاعات؛ (مرداد ۱۳۷۶): ۹.
۵۸. ستاریان، مهدی؛ «مقدمات بازنگری در آموزش عربی متوسطه»؛ فصلنامه آموزه؛ ش ۶ (تابستان ۱۳۷۹): ۴۹ - ۵۲.
۵۹. سلیم، عبدالامیر؛ «آموزش زبان عربی»؛ آموزش زبان (۱۳۵۲): ۱۶۷ - ۱۷۰.
۶۰. سلیمی قلعه‌ای، علی؛ «کوششی در شناخت و بازیابی گره‌های آموزشی و پرورشی ایران؛ نگاهی به برخی از مشکلات آموزش زبان عربی در مدارس»؛ اطلاعات (اردیبهشت ۱۳۷۶).
۶۱. شاکری، منوچهر و رضا پاشا و غلامحسین جمشیدی و حشمت‌الله سیفی؛ «تأثیر نرم‌افزار آموزشی بر یادگیری و یادداری درس عربی سال اول متوسطه (دوره دوم) پسرانه آمل در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲»؛ دو ماهنامه رسانه‌های نوین و آموزش؛ ش ۳ (آبان و آذر ۱۳۹۳): ۸۵ - ۹۳.
۶۲. شعاع، جعفر؛ «آموزش زبان عربی در ارتباط با زبان فارسی»؛ آموزش زبان؛ (۱۳۵۲): ۹۱ - ۹۵.
۶۳. «زبان عربی، هدف، برنامه و روش تدریس آن»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ دوره ۳۳، ش ۹ (آبان ۱۳۴۲): ۲۸ - ۳۳.
۶۴. شکرانی، رضا؛ «ضرورت تحول در آموزش زبان عربی»؛ دانشکده ادبیات و علوم انسانی (دانشگاه اصفهان)؛ ش ۸ (زمستان ۱۳۷۵): ۲۰ - ۳۸.
۶۵. شکیب‌انصاری، محمود؛ «کاربرد و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی در دانشگاه»؛ کنگره ملی علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛ ۱۳۸۵.
۶۶. «نقد و بررسی آموزش مکالمه عربی در دانشگاه‌ها»؛ پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی؛ ش ۲ (تابستان ۱۳۷۹): ۱۷۳ - ۱۸۸.
۶۷. صابری، علی؛ «نقد و بررسی کتاب «صدی الحیاة»»؛ پژوهشنامه انتقاد متون و برنامه‌های علوم انسانی؛ ش ۱۳ (زمستان ۱۳۸۴ و بهار ۱۳۸۵): ۱۱۵ - ۱۲۶.
۶۸. صدقی، حامد؛ «تعلیم اللغة العربية في إيران»؛ دراسات في العلوم الإنسانية؛ س ۱۰، ش ۲ (بهار ۱۳۸۲): ۱۹ - ۳۱.
۶۹. صدقی، حامد و سیدعدنان اشکوری و رضا غفار ثمر و سهیلا

۴۲. «بررسی میزان کارآمدی آموزش زبان عربی عمومی در مقطع متوسطه، از نظر دبیران و دانش‌آموزان شهر کرمان»؛ جستارهای زبانی؛ ش ۶، ش ۲ (پیاپی ۲۳، خرداد و تیر ۱۳۹۴): ۷۷ - ۱۰۶.
۴۳. حیدری، حمیدرضا؛ «چگونه اعداد عربی را آموزش دهیم؟»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۴ (بهار ۱۳۸۰): ۵۰ - ۵۳.
۴۴. خاقانی اصفهانی، محمد؛ «تعلیم اللغة العربية بين المنهج التقليدي والألسنية التوليدية والتحويلية»؛ آفاق الحضارة الإسلامية؛ العدد ۱۳ (صفر ۱۴۲۵): ۲۰۵ - ۲۲۰.
۴۵. خزائلی، محمد؛ «چرا به آموزش زبان عربی نیازمندیم؟»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ دوره ۳۳، ش ۱۰ (آذر ۱۳۴۲): ۲۲ - ۲۷.
۴۶. دارنده، زهرا و فریبا بیرام‌زاده؛ «فنون تدریس درس عربی (۲)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۳ (زمستان ۱۳۷۹): ۵۷ - ۵۹.
۴۷. دلشاد، جعفر؛ «مشکلات تدریس زبان عربی در ایران»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۳۸ (تابستان ۱۳۷۸): ۵۱ - ۵۴.
۴۸. ذکیانی، غلامرضا؛ «نگاهی به کتاب‌های عربی دوره دبیرستان»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۳۹ (پاییز ۱۳۷۸): ۶۹ - ۷۵.
۴۹. رسولی، حجت؛ «تقریر عن تعلیم اللغة العربية في الصین»؛ الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۲، ش ۵ (۱۳۸۵): ۱۵۵ - ۱۶۱.
۵۰. «ریشه‌یابی مشکلات آموزش زبان عربی در دانشگاه‌های ایران (مبانی تعریف گرایش‌ها)»؛ پژوهشنامه ادبیات و علوم انسانی؛ ش ۴۷ و ۴۸ (ویژه‌نامه زبان و ادبیات عرب)، (پاییز و زمستان ۱۳۸۴): ۴۳ - ۵۸.
۵۱. «مصادر الخلل في تعليم اللغة العربية في الجامعات الإيرانية قواعد تعريف التخصصات»؛ شناخت؛ ش ۴۷ و ۴۸ (پاییز و زمستان ۱۳۸۴): ۴۳ - ۵۸.
۵۲. رسولی، حجت و سمیه شجاعی و خدیجه شاه‌محمدی؛ «بررسی میزان علاقه‌مندی و کسب مهارت دانشجویان زبان و ادبیات عربی»؛ نامه آموزش عالی؛ دوره ۸، ش ۳۰ (تابستان ۱۳۹۴): ۹۷ - ۱۲۰.
۵۳. رضایی‌راد، مجتبی؛ و ابراهیم فلاح. «تأثیر آموزش از طریق تلفن همراه بر انگیزه پیشرفت، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در درس زبان عربی». پژوهش در برنامه‌ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی - برنامه‌ریزی درسی)؛ س ۱۱، ش ۱۶ (پیاپی ۴۳، زمستان ۱۳۹۳): ۱ - ۱۳.
۵۴. روح‌بخشان، عبدالحمید؛ «آموزش زبان عربی»؛ نشر دانش؛ ش ۸۲ (خرداد و تیر ۱۳۷۳): ۴۷ - ۴۷.
۵۵. زرنوجی، برهان‌الدین؛ «یادگیری از کتاب تعلیم المتعلم وطریق

- محسنی نژاد؛ «بایستگی‌ها در تولید بسته‌های آموزش مهارت‌های زبانی برای گویشوران زبان دوم، بررسی موردی دو نمونه «صدی الحیاة» و «العربية للناشئين»؛ پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی؛ دوره ۱۷، ش ۲۹ (تابستان ۱۳۹۲): ۴۳ - ۶۵.
۷۰. صدوقی، مجتبی؛ «آموزش عربی، چرا؟»؛ رسالت؛ (آبان ۱۳۷۳): ۴.
۷۱. صدیق اورعی، غلامرضا؛ «سنجش گرایش دانش‌آموزان دبیرستانی شهر مشهد به درس عربی و عوامل مؤثر بر آن»؛ علوم اجتماعی (دانشگاه فردوسی مشهد)؛ ش ۸ (پاییز و زمستان ۱۳۸۵): ۵۷ - ۸۱.
۷۲. ضیغمی، علی و سیدعلی‌رضا تقوی؛ «مجموعه «صدی الحیاة» التعليمية، التعريف بها ونقدها»؛ دراسات الأدب المعاصر؛ ش ۱۷ (بهار ۱۳۹۲): ۱۰۷ - ۱۲۵.
۷۳. طهماسبی، عدنان و شهریار نیازی و علی‌اکبر خمیجانی فراهانی و سعدالله همایونی؛ «آموزش اهداف عمومی و دانشگاهی در مکالمه زبان عربی با تکیه بر سیلابس مفهومی - کاربردی و روش کار محور»؛ جستارهای زبانی؛ س ۵، ش ۵ (پیاپی ۲۱، بهمن و اسفند ۱۳۹۳): ۱۴۵ - ۱۸۱.
۷۴. طهماسبی، عدنان و سعدالله همایونی و شهریار نیازی و مهدی مقدسی‌نیا؛ «اثربخشی الگوی ATN-D بر فرآیند یادگیری مکالمه زبان عربی»؛ جستارهای زبانی؛ س ۶، ش ۲۲ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۴): ۱۷۳ - ۲۰۳.
۷۵. عبدالله‌پور، لیدا؛ «در مکتب تجربه: علاقه‌مندسازی به یادگیری زبان وحی»؛ رشد آموزش قرآن؛ ش ۲۲ (پاییز ۱۳۸۷): ۵۸ - ۶۴.
۷۶. عباداللهی، شفیقه؛ «شیوه‌ای مطلوب و کارآمد در تدریس متون عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۸ (بهار ۱۳۸۱): ۵۳ - ۵۷.
۷۷. عبادی، غلامحسین و مسعود فضیلت‌پور؛ «ساخت و اعتباریابی آزمون‌های سنجش رفتارهای ورودی شناختی (CEBT) برای دروس عربی، ریاضیات و زبان»؛ مصباح؛ ش ۶۲ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۵): ۹۹ - ۱۳۶.
۷۸. علی‌نیا، بتول؛ «جایگاه آموزش شعر در کتاب‌های درسی عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۳۹ (پاییز ۱۳۷۸): ۶۲ - ۶۴.
۷۹. الغفرانی، محمد؛ «تعلیم اللغة العربية المشکلة وسبل الحل»؛ التوحید؛ ش ۸۰ (بهمن ۱۳۷۴): ۱۶۶ - ۱۷۰.
۸۰. فرخیان، مهدی؛ «نافذة على الدورة الصيفية الثامنة لتعلم اللغة العربية»؛ النافذة؛ ش ۱۶ (تابستان ۱۳۸۰): ۸ - ۱۲.
۸۱. فرشیدورد، خسرو؛ «برنامه عربی و انتقادات وارد بر آن»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ دوره ۳۱، ش ۴ (دی ۱۳۳۸): ۲۵ - ۳۰.
۸۲. فرقانی، علیرضا؛ «آموزش زبان عربی در ایران اهداف، چالش‌ها، راهکارها».
۸۳. فکری، مسعود؛ «آشنایی با بسته آموزشی چند مهارتی زبان عربی: «صدی الحیاة»؛ الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۷، ش ۱۸ (۱۳۹۰): ۱۷۵ - ۲۰۱.
۸۴. کمالی‌دماوندی، محمدصادق؛ «نظری به کتاب‌های عربی دبیرستان»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۸ (بهار ۱۳۸۱): ۵۰ - ۵۲.
۸۵. گنابادی، پروین؛ «روش تدریس زبان عربی در دبیرستان‌ها»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ س ۲۹، ش ۸ (اردیبهشت ۱۳۳۷): ۳۶ - ۴۰.
۸۶. گنجی، نرگس و مریم جلائی پیکانی؛ «التداخل اللغوي وتأثيره في الأخطاء الكتابية لطلاب اللغة العربية من الناطقين بالفارسية»؛ الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۴، ش ۱۰ (پاییز و زمستان ۱۳۸۷): ۷۷ - ۹۹.
۸۷. گنجی، نرگس و مریم جلائی و محمدرضا ابن‌الرسول؛ «تدریس القصة القصيرة لمتعلمي العربية من الناطقين بغيرها في ضوء المدخل الاتصالي»؛ لسان مبین؛ العدد ۱۰ (شتاء ۱۳۹۱): ۱۶۰ - ۱۸۱.
۸۸. متقی‌زاده، عیسی؛ «البنية السطحية والمضمرة في التركيب الاضافي والوصفي وأثرها في تعليم اللغة»؛ مجلة الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ س ۵، ش ۱۱ (بهار و تابستان ۱۳۸۸): ۱۹ - ۳۴.
۸۹. متقی‌زاده، عیسی و سجاد اسماعیلی و دانش محمدی رکعتی؛ «تحليل محتوى كتب قواعد اللغة العربية في مرحلة البكالوريوس لفرع اللغة العربية وآدابها في ضوء معايير الجودة (مبادئ العربية للرشيد الشرتوني والجديد في الصرف والنحو للديباجي نموذجين)»؛ بحوث في اللغة العربية وآدابها؛ ش ۸ (ربيع وصيف ۱۴۳۴): ۹۵ - ۱۱۶.
۹۰. «بررسی و نقد میزان اجرای راهبردهای تدریس متون شعری در دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی»؛ جستارهای زبانی؛ س ۳، ش ۹ (بهار ۱۳۹۱): ۱۷۳ - ۱۹۱.
۹۱. متقی‌زاده، عیسی و دانش محمدی رکعتی و محمدرضا نیکوبخت؛ «بررسی میزان موفقیت بخش «کارگاه ترجمه» در کتاب‌های عربی دوره دبیرستان از دیدگاه معلمان و دانش‌آموزان شهرستان دورود»؛ مجلة الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ س ۶، ش ۱۵ (۱۳۸۹): ۱۱۳ - ۱۴۰.
۹۲. متقی‌زاده، عیسی و نورالدین پروین و دانش محمدی رکعتی و سجاد اسماعیلی؛ «میزان اجرای روش‌ها و فنون تدریس قواعد در مقطع کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی از نظر استادان و دانشجویان»؛ جستارهای زبانی؛ س ۴، ش ۱۴ (تابستان ۱۳۹۲): ۱۵۹ - ۱۷۸.
۹۳. متقی‌زاده، عیسی و خلیل پروینی و محمدرضا نیکوبخت و دانش

۱۰۴. مشکین فام، بتول؛ «تعلیم اللغة العربية في إيران: ماضيها، واقعها، ومستقبلها»؛ فصلية إيران والعرب؛ العدد ۶ و ۷ (خريف ۲۰۰۳ - شتاء ۲۰۰۴): ۱۸۹ - ۲۰۰.
۱۰۵. موحدي، محمد مهدي؛ اهميت آموزش زبان عربی؛ اطلاعات؛ (خرداد ۱۳۷۶): ۱۱.
۱۰۶. موسوی، سید ابوالحسن، «تدریس زبان عربی در مدارس»؛ کیهان فرهنگی؛ ش ۱۴۵ (شهریور ۱۳۷۷): ۶۰ - ۶۲.
۱۰۷. موسی رضانی، سونیا؛ «تأثیر استفاده از روش آموزش چند رسانه‌ای و سخنرانی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی (انگیزش درونی و بیرونی) درس عربی (۳) دانش‌آموزان مراکز آموزش از راه دور تهران؛ روان‌شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)؛ دوره ۷، ش ۲۱ (پاییز ۱۳۹۰): ۱۱۹ - ۱۴۴.
۱۰۸. مهاجری، محمد حسن؛ «تدریس زبان عربی در دبیرستان‌ها»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ س ۲۳، ش ۵ (بهمن ۱۳۲۷): ۳۱ - ۳۴.
۱۰۹. میرحاجی، حمیدرضا؛ «بررسی و نقد کتاب‌های عربی مقطع دبیرستان (عمومی)»؛ مجله الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۶، ش ۱۵ (خرداد ۱۳۸۹): ۱۴۱ - ۱۷۲.
۱۱۰. میرحاجی، حمیدرضا؛ «رویکرد آموزش رسمی زبان عربی به انتخاب واژگان پایه زبان معیار و تأثیرش بر آن»؛ نوآوری‌های آموزشی؛ س ۹، ش ۳۵ (پاییز ۱۳۸۹): ۱۲۵ - ۱۴۶.
۱۱۱. «موانع آموزش زبان عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۲۲ (پاییز ۱۳۷۲): ۳۴ - ۴۰.
۱۱۲. میرزایی، فرامرز و علی سلیمی؛ «خلق دورا إيجابي لأقسام اللغة العربية وآدابها في تنمية الجامعة العلمية»؛ مجله الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ دوره ۶، ش ۱۴ (بهار ۱۳۸۹): ۱۱۹ - ۱۳۷.
۱۱۳. نجفی، سیدرضا؛ «گامی در مسیر زبان‌آموزی»؛ کیهان فرهنگی؛ ش ۱۲۸ (مرداد و شهریور ۱۳۷۵): ۴۲ - ۴۷.
۱۱۴. نجفی اسداللهی، سعید؛ «بحثی پیرامون آموزش زبان عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۹ و ۱۰ (بهار و تابستان ۱۳۶۹): ۴۷ - ۵۳.
۱۱۵. نساجی‌زواره، اسماعیل؛ «نقد و بررسی عربی (۱) و (۲) پیش‌دانشگاهی»؛ آینه پژوهش؛ ش ۱۰۴ (خرداد و تیر ۱۳۸۶): ۸۸ - ۹۱.
۱۱۶. «نظرخواهی از صاحب‌نظران و معلمان محترم درس عربی (هدف از آموزش زبان عربی در مدارس ما چه باید باشد؟)»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۲ (تابستان ۱۳۶۷): ۶۵ - ۶۵.
۱۱۷. نگاهی به کتاب عربی سوم فرهنگ و ادب / گروه عربی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۱۲ (بهار

- محمدی رکعتی؛ «بررسی و نقد میزان استفاده دبیران از راهبردهای تدریس متون در کتاب عربی دوره پیش‌دانشگاهی»؛ فصلنامه نوآوری‌های آموزشی؛ ش ۳۵ (پاییز ۱۳۸۹): ۱۴۷ - ۱۷۱.
۹۴. متقی‌زاده، عیسی و مهین حاجی‌زاده و کاوه خضری؛ «نگاهی به کتاب عربی اول دبیرستان براساس الگوها و ملاک‌های تحلیل و سازمان‌دهی محتوا»؛ جستارهای زبانی؛ س ۵، ش ۱۸ (تابستان ۱۳۹۳): ۲۳۷ - ۲۶۰.
۹۵. متقی‌زاده، عیسی و احمد حیدری و نورالدین پروین؛ «آسیب‌شناسی میزان اجرای فنون تدریس نگارش در مقطع کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی از نظر اساتید و دانشجویان»؛ مجله الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ ش ۳۲ (۱۳۹۳): ۱۰۷ - ۱۲۶.
۹۶. متقی‌زاده، عیسی و کاوه خضری؛ «ارزیابی میزان موفقیت بخش متون عربی عمومی سال سوم دبیرستان از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان؛ مطالعه موردی شهرستان پیرانشهر»؛ مجله الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها؛ ش ۲۶ (۱۳۹۲): ۱۵۱ - ۱۶۹.
۹۷. متقی‌زاده، عیسی و دانش محمدی رکعتی و محسن شیرازی‌زاده؛ «تحلیل و بررسی عوامل ضعف دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی در مهارت‌های زبانی از دیدگاه استادان و دانشجویان این رشته»؛ جستارهای زبانی؛ س ۱، ش ۱ (بهار ۱۳۸۹): ۱۱۵ - ۱۳۸.
۹۸. مرتضوی، سید محمد؛ «جستاری در روش تدریس عربی»؛ رشد آموزش معارف اسلامی؛ ش ۴۶ (پاییز ۱۳۸۰): ۴۹ - ۵۶.
۹۹. مرتضوی برازجانی، اسمعیل؛ «چگونه عربی را تدریس کنیم؟»؛ آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)؛ ش ۱۷۹ و ۱۸۰ (خرداد و تیر ۱۳۲۰): ۶۷ - ۷۱.
۱۰۰. مرزبان‌راد، علی؛ «آموزش زبان عربی در ارتباط با زبان فارسی»؛ آموزش زبان؛ (۱۳۵۲): ۲۰۹ - ۲۱۹.
۱۰۱. «پیوند خود را با زبان عربی حفظ کنیم»؛ درس‌هایی از مکتب اسلام؛ س ۱۷، ش ۴ (فروردین ۱۳۵۵): ۴۷ - ۵۰.
۱۰۲. محمدی رکعتی، دانش و عیسی متقی‌زاده و الهام فروزنده و مسعود فکری؛ «أنماط التعلم الشائعة والمفضلة لدى متعلمي اللغة العربية وآدابها في الجامعات الإيرانية»؛ دراسات في العلوم الإنسانية؛ س ۲۱، ش ۲ (تابستان ۱۳۹۳): ۶۷ - ۸۵.
۱۰۳. «تحلیل الموقف: مبادئ تدریس اللغة التواصلیه في ضوء تصورات متعلمي ومدرسي اللغة العربية وآدابها في الجامعات الإيرانية»؛ بحوث في اللغة العربية؛ ش ۱۱ (پاییز و زمستان ۱۳۹۳): ۹۳ - ۱۰۷.

۱۱. پرنذین، محسن؛ تحلیل و بررسی محتوای کتاب درسی زبان عربی سال اول متوسطه براساس الگوی طراحی آموزشی مریل؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه بوعلی سینا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی؛ ۱۳۸۷.
۱۲. پسند، الهام؛ امکان‌سنجی آموزش زبان عربی به کودکان دبستانی فارسی‌زبان؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی نرگس گنجی؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۸۸.
۱۳. پورصالحی جدید، طاهره؛ بررسی شیوه‌های تدریس (حفظ و تکرار، سخنرانی، بحث گروهی و مشارکتی) کتاب عربی اول دبیرستان از نظر معلمان شهرستان ورامین به منظور ارتقاء کیفیت آموزشی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی حسن شهرکی‌پور؛ دانشگاه پیام‌نور استان تهران؛ پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی؛ ۱۳۸۸.
۱۴. پورصدامی، سعاد؛ بررسی مقایسه‌ای دانش دستوری زبان آموزان رشته انگلیسی بین دانشجویان دوزبانه (عربی - فارسی) و تک‌زبانه فارسی در زمینه تطابق فاعل و فعل. کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محسن جان‌نژاد؛ دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده ادبیات و علوم انسانی؛ ۱۳۹۳.
۱۵. پورآرین، فارس؛ آموزش مکالمه عربی به روش جدید برای فارسی‌زبانان؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی فیروز حریرچی؛ دانشگاه تربیت مدرس؛ ۱۳۶۹.
۱۶. ثابت‌نژاد، محمود؛ اشکالات فارسی‌زبان (تهرانی) در یادگیری زبان عربی (حجازی)؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی معصومه قریب؛ دانشگاه تهران؛ ۱۳۵۸.
۱۷. جباری، لیلا؛ بررسی و تحلیل نحوه ساماندهی آموزش زبان و ادبیات عربی؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر؛ ۱۳۹۳.
۱۸. جعفری، یعقوب؛ مدخل‌ی‌ت‌علم‌اللہجۃ‌العامة‌اللبنانية؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی فیروز حریرچی؛ دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات؛ ۱۳۸۵ - ۱۳۸۶.
۱۹. جعفری‌ثانی، حسین؛ مطالعه تأثیریک‌الگوی‌تدریس‌تلفیقی‌در یادگیری مباحث مشترک دروس زبان فارسی، عربی و انگلیسی پایه دوم راهنمایی در مدارس پسرانه شهرمشهد در سال تحصیلی ۷۹ - ۸۰. دکتری؛ به راهنمایی محمدرضا بهرنگی؛ دانشگاه تربیت معلم تهران، دانشکده علوم؛ ۱۳۸۰.
۲۰. جلایی‌پیکانی، مریم؛ دراسة الأخطاء التعبيرية التحريرية عند طلاب اللغة العربية وآدابها في مرحلة اليسانس في جامعتي أصفهان وكاشان؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی نرگس گنجی؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۸۷.
۲۱. دراسة المدخل التواصلي في تدریس الأدب العربي المعاصر

۱۳۷۰: ۴۳ - ۴۳.

۱۱۸. هلالیان، سعید؛ «بازنگری آموزش عربی در حوزه‌های علمیه»؛ رهنما پژوهش؛ ش ۱۴ (زمستان ۱۳۸۷ و بهار ۱۳۸۸): ۶۶ - ۷۳.

پایان‌نامه‌ها

۱. آقاجان‌زاده‌طوری، سیدمحمد؛ بررسی و تحلیل ادبی بخش کارگاه ترجمه کتاب‌های عربی دبیرستان؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل؛ ۱۳۹۱.
۲. آل‌هوز، آمنه؛ بررسی میزان جذابیت کتب عربی راهنمایی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی حسین یوسفی‌آملی؛ دانشگاه مازندران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی؛ ۱۳۹۲.
۳. اجاقی، محمد؛ نقد و بررسی کتاب‌های عربی دوره راهنمایی براساس روش دستور - ترجمه، کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محمد خاقانی اصفهانی؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۸۹.
۴. احمدنجاج، مریم؛ تأثیرنرم‌افزار آموزشی محقق ساخته بریادگیری و یادداری درس عربی پایه هفتم دوره اول متوسطه؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری؛ ۱۳۹۴.
۵. اسماعیلی، سجاد؛ تعليم النصوص الأدبية في أقسام اللغة العربية وآدابها بالجامعات الإيرانية ومدى تحقق أهدافه؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی عیسی متقی‌زاده، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۱.
۶. ایزدی‌خواه، اعظم؛ نقد و بررسی کتاب‌های درسی اول عربی دبیرستان طی یک دهه از ۱۳۷۱ تا ۱۳۸۱؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی نرگس گنجی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان؛ ۱۳۸۷ - ۱۳۸۸.
۷. باش‌قره، لقمان؛ آسیب‌شناسی آموزش زبان عربی برای دانشجویان دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات فارسی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی کبری روشن‌فکر؛ دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۴.
۸. باقری، زبیده؛ ترجمه و نقد کتاب «تدریس فنون اللغة العربية»؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی علی ضیغمی؛ دانشگاه سمنان، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۳.
۹. بانسی، مجتبی؛ آموزش مکالمه عربی (نظری و عملی)؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی عباس گنجعلی؛ دانشگاه تربیت معلم سبزوار، دانشکده الهیات و معارف اسلامی؛ ۱۳۹۲.
۱۰. پاکیزه‌خو، طوبی؛ بررسی علل کم‌علاقگی دانش‌آموزان دبیرستان به درس عربی در شهرشیراز؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محمد خاقانی؛ دانشگاه اصفهان؛ ۱۳۸۱.

۳۲. رضایی، صفا؛ مقایسه قواعد عربی با دستور زبان ادبیات فارسی در مقطع متوسطه؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی سیدرضا سلیمان زاده نجفی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان؛ ۱۳۸۵.
۳۳. سلطانی، زهرا؛ شرح احوال و آثار پیشگامان زبان عربی در دانشگاه‌های معتبر ایران؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر؛ ۱۳۹۴.
۳۴. سلطانی‌نژاد، نجمه؛ بررسی میزان کارآمدی آموزش زبان عربی عمومی در مقطع متوسطه از نظر دبیران، دانش‌آموزان و متخصصان؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی رضوان حکیم‌زاده؛ دانشگاه تهران؛ ۱۳۹۱.
۳۵. سیفی، سهیلا؛ ترجمه گزینشی از کتاب الکافی فی أسالیب تدریس اللغة العربیة؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی علی‌باقر طاهری‌نیا؛ دانشگاه تهران؛ ۱۳۹۲.
۳۶. شاکری، منوچهر؛ تأثیر نرم‌افزار بر یادگیری و یادداری درس عربی سال اول متوسطه (دوره دوم) پسرانه آمل در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری؛ ۱۳۹۳.
۳۷. شاه‌حیدری، محمدحسین؛ ثنائی اللغة وأهمیة اللغة العربیة لغير الناطقین بها؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی نادر نظام‌طهرانی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم؛ ۱۳۸۶.
۳۸. شاه‌مرادی، محمد؛ نقد و بررسی کتب عربی نظام جدید آموزش متوسطه کشور در مقطع متوسطه؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی حامد صدقی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات؛ ۱۳۷۹-۱۳۸۰.
۳۹. شعبانی، جواد؛ بررسی علل افت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان قم در درس عربی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی فیروز حربرجی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم؛ ۱۳۸۲.
۴۰. شکرالهی، یسرا؛ آسیب‌شناسی یادگیری زبان عربی در دبیرستان‌های شهر سنندج؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محسن پیشوایی‌علوی؛ دانشگاه کردستان؛ دانشکده ادبیات و علوم انسانی؛ ۱۳۸۹.
۴۱. شیببانی، زهره؛ بررسی و نقد دروس مهارت‌های شنیداری و تأثیر متون ادبی در تقویت این مهارت در رشته زبان و ادبیات عربی در دانشگاه‌های دولتی ایران؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی عیسی متقی‌زاده؛ دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۱.
۴۲. صاکی، معصومه؛ تأثیر زبان فارسی بر زبان گفتاری عربی خوزستان با تکیه بر واژگان و دستور؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر؛ ۱۳۹۰.
۴۳. صمدی‌شال، اسماعیل؛ مقایسه تأثیر روش آموزش مشارکتی با روش آموزش غیرفعال در پیشرفت تحصیلی درسی عربی

- لطلاب العربیة الإیرانیین؛ دکتری؛ به راهنمایی نرگس گنجی؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۹۱.
۲۲. جملویی، رویا؛ سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه تهران؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد شمال تهران؛ ۱۳۹۴.
۲۳. جوادزاده، فرحناز؛ ارزیابی تناسب محتوای کتاب‌های عربی دوره راهنمایی با اهداف این درس از دیدگاه دبیران؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی مصطفی‌عسکریان؛ دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی؛ ۱۳۷۴.
۲۴. جوادی، آزاده، بررسی تناسب محتوای کتاب‌های عربی عمومی دبیرستان با معیارهای انتخاب محتوا در برنامه درسی از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان شهرستان سبزوار؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی منصوره زرکوب؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۸۸.
۲۵. جورمهر، احمد؛ مقایسه اثربخشی روش تدریس بدیعه‌پردازی و سنتی بر پیشرفت تحصیلی درس عربی پایه اول متوسطه اندیمشک والوار (سال تحصیلی ۹۴-۹۳)؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی ناصر سراج‌خرمی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول؛ ۱۳۹۴.
۲۶. حقدوست‌راد، سیده‌زهرا؛ موانع یادگیری درس عربی در دوره متوسطه از دیدگاه دانش‌آموزان و دبیران؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن؛ ۱۳۸۵.
۲۷. حکیمیان، زینب؛ بررسی ارتباط بصری و موضوعی کتب عربی متوسطه دوره دوم؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی مرتضی بدخشان؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول؛ ۱۳۹۳.
۲۸. خاموش‌الهروی، عبدالله؛ اللغة العربیة فی أفغانستان فی القرن العشرین تعلیمًا، ودراسة، ورجائًا؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه فردوسی مشهد؛ ۱۳۸۷.
۲۹. داراخانی، سمیره؛ نقد و بررسی کتب عربی نظام جدید آموزش و پرورش؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی احمد رنجبر؛ دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی؛ ۱۳۷۵.
۳۰. دلآوری فیروزآبادی، رضوان؛ دراسة آثار الإملاء العربی علی المهارات اللغویة لطلاب المدارس الثانویة من الناطقین بالفارسیة؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی نرگس گنجی؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۸۹.
۳۱. دلسوز احمدی، محمد؛ بررسی چالش‌های آموزشی درس عربی در مقطع دبیرستان (نمونه موردی شهرستان سروآباد)؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی احمد نهیرات؛ دانشگاه کردستان، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی؛ ۱۳۹۳.

- دانش‌آموزان پسر سال اول راهنمایی شهرستان ماسال سال تحصیلی ۷۸-۷۹، کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی پروین کدیور؛ دانشگاه تربیت معلم تهران؛ ۱۳۷۹.
۴۴. صمدی طالقانکی، آذر؛ بررسی شیوه آموزش عربی در دبیرستان با نگاه صرفی به اسم در زبان‌های عربی و فارسی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی احمد پاشا زانوس؛ دانشگاه الزهراء؛ دانشکده زبان‌های خارجی و تاریخ؛ ۱۳۸۷.
۴۵. صوفیان‌تازه، مرضیه؛ بررسی محتوای کتاب عربی سال اول دبیرستان نظام جدید؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی فیروز حریرچی؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی؛ ۱۳۷۳.
۴۶. ضیغمی، الهام؛ بررسی علل مؤثر در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان اراک در درس عربی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محمد جنتی‌فر؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم؛ ۱۳۸۵.
۴۷. طالبی دوگانه، لیلا؛ بررسی تأثیر استفاده از کتاب گویای ساده و مرکب بر میزان یادگیری لغات و درک مطلب متون عربی سال سوم راهنمایی منطقه ۱۰ آموزش و پرورش شهر تهران سال تحصیلی ۹۱-۹۲؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محمدرضا نیلی؛ دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی؛ ۱۳۹۱.
۴۸. عبیات، عاطی؛ دراسة أصول اللهجة العربية الخوزستانية في اللغة العربية الفصحى؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی صادق سیاحیغ دانشگاه شهید چمران اهواز؛ ۱۳۸۴.
۴۹. علانی، مرضیه؛ بررسی تطبیقی روش‌های تدریس با اهداف آموزشی در دروس عربی مقطع متوسطه؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی مرتضی بدخشان؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول؛ ۱۳۹۴.
۵۰. علی‌حیدری، نجمه؛ اثربخشی آموزش لغات و مفاهیم عربی با نرم‌افزارهای آموزشی و مقایسه آن با روش سنتی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی هادی حیدری‌نیا؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد؛ دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۲.
۵۱. عموپور راسته‌کناری، مسعود؛ بررسی و تحلیل محتوای کتاب‌های عربی دوره متوسطه (علوم تجربی - ریاضی فیزیک) بر اساس اصول و مفاهیم اساسی برنامه‌ریزی درسی از دیدگاه دبیران عربی شهرستان رشت سال تحصیلی (۸۱-۱۳۸۰)؛ دکتری؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات؛ ۱۳۸۱.
۵۲. فارسی‌نژاد، خلیل؛ بررسی لهجه‌های عربی معاصر (عراقی، مصری، کویتی، سوریه‌ای)؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی عباس گنجعلی؛ دانشگاه تربیت معلم سبزوار، دانشکده الهیات و معارف اسلامی؛ ۱۳۹۳.
۵۳. فتاحی، ابوالحسن؛ بررسی نقش عوامل مختلف در یادگیری زبان عربی دوره راهنمایی تحصیلی؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه تربیت معلم؛ ۱۳۶۸.
۵۴. فروغی‌نسب، علی‌محمد؛ بررسی آموزش زبان عربی (سیر تحول در نظام آموزشی زبان عربی پس از انقلاب اسلامی)؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی جواد سعدون‌زاده؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان و خرمشهر؛ ۱۳۸۴.
۵۵. محسنی، علی‌اکبر؛ بررسی شیوه تدریس زبان عربی در حوزه‌های علمیه بر پایه پاره‌ای از نظرگاه‌های زبان‌شناسی جدید؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی نادر جهانگیری؛ دانشگاه فردوسی مشهد؛ ۱۳۷۱.
۵۶. محمدعلیزاده، حکمت؛ بررسی تأثیر الگوهای جدید تدریس عربی و مقایسه آن با الگوهای قدیم در مقطع متوسطه؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد؛ ۱۳۸۷.
۵۷. محمدی، عبدالرسول؛ بررسی جایگاه آموزشی زبان عربی در کتب درسی آموزش و پرورش ایران؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد؛ ۱۳۸۶.
۵۸. محمدی رکعتی، دانش؛ تخطیط منهج لتعلیم المهارات اللغویة في مرحلة البكالوريوس لأقسام اللغة العربية وآدابها في ضوء مبادئ تعلیم اللغة الأجنبية؛ دکتری؛ به راهنمایی عیسی متقی‌زاده؛ دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۹۳.
۵۹. مظفری، عزیزه؛ بررسی تأثیر روش تدریس مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی، مهارت اجتماعی و خودپنداره درس عربی دانش‌آموزان دختر مدارس متوسطه شهر قشم؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی اقبال زارعی؛ دانشگاه هرمزگان، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی؛ ۱۳۹۳.
۶۰. معصومی، معصومه؛ مقایسه انگیزه یادگیری زبان‌های خارجی (انگلیسی و عربی) بین دانش‌آموزان دوزبانه دبیرستان‌های شهر خوی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی مرضیه عارفی؛ دانشگاه پیام‌نور استان تهران، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی؛ ۱۳۸۸.
۶۱. نوری، محمدحامد؛ ارزیابی اعتبار و کاربرد دوزبان خارجی تجویز شده (انگلیسی و عربی) در برنامه درسی دبیرستان‌های ایران؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی احمد معین‌زاده؛ دانشگاه اصفهان، دانشکده زبان‌های خارجی؛ ۱۳۸۷.
۶۲. نیکویخت، محمدرضا؛ بررسی و نقد متون کتاب‌های درسی عربی دوره متوسطه و پیش‌دانشگاهی و تأثیرات متون در آموزش زبان عربی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی عیسی متقی‌زاده؛ دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی؛ ۱۳۸۹.
۶۳. ورزی، محمدجعفر؛ بررسی وضعیت آموزش زبان عربی در استان اصفهان؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی محمد جنتی‌فر؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم؛ ۱۳۸۲.

شایسته است در این زمینه شاهد پژوهش‌های بیشتری در قالب مقاله، پایان‌نامه و کتاب باشیم. همچنین سال‌هاست که جای خالی مجله یا مجلاتی در زمینه آموزش زبان عربی که زبانی ریشه‌دار در بین فارسی‌زبانان است، بر روش‌ها و رویکردهای آموزشی این زبان تأثیر بسزایی گذاشته است.

ب) زبان اثر

۱. مقالات: ۹۸ اثر فارسی، ۱۹ اثر عربی
۲. پایان‌نامه‌ها: ۵۹ اثر فارسی، ۹ اثر عربی

بدیهی است که بیشترین پژوهش‌ها به زبان فارسی نگاشته شده است.

ج) تاریخی

از این نظرگاه مقالاتی را که در زمینه آموزش زبان عربی به رشته تحریر درآمده، می‌توان در سه بخش بررسی کرد:

- الف) مقالاتی که قبل از انقلاب به چاپ رسیده است (۱۵ عدد)
- ب) مقالاتی که بعد از انقلاب به چاپ رسیده است (۱۰۱ عدد)
- ج) مقالاتی که بدون تاریخ است (۲ عدد)

بدیهی است که بیشترین مقالات بعد از انقلاب نگاشته شده است. بررسی پژوهش‌هایی که قبل از انقلاب انجام گرفته، نشان می‌دهد که نخستین مقاله نگاشته شده در زمینه آموزش زبان عربی در ایران به سال ۱۳۲۰ برمی‌گردد که در مجله «آموزش و پرورش» به چاپ رسیده است.

از مهم‌ترین مجلاتی که تا کنون به چاپ پژوهش‌های مربوط به آموزش زبان عربی همت گماشته می‌توان به ترتیب مجله «رشد آموزش معارف اسلامی» با ۲۶ مقاله، مجله «انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی» (الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية وآدابها) با ۱۲ مقاله و «جستارهای زبانی» با ۸ مقاله رانام برد.

در جدول زیر روند رو به رشد مقاله‌نویسی در حوزه آموزش زبان عربی در ایران نشان داده شده است:

جدول (۱): توزیع فراوانی مقالات در بازه زمانی ۱۳۲۰ تا ۱۳۹۴

سال چاپ	۲۰	۲۳	۲۷	۳۲	۳۵	۳۷	۳۸	۴۱	۴۲	۵۲	۵۵	۵۶	۶۷
تعداد مقاله	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۱	۲	۳	۱	۱	۱
سال چاپ	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱
تعداد مقاله	۲	۳	۱	۱	۱	۲	۳	۲	۷	۴	۴	۴	۴
سال چاپ	۸۲	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	
تعداد مقاله	۲	۳	۸	۲	۳	۴	۸	۲	۸	۶	۷	۷	

با توجه به جدول فوق تعداد مقالات از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۴ افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته است.

۶۴. ویلیان بروجنی، قربان‌علی؛ بررسی عوامل مؤثر بر میزان علاقه‌مندی به درس عربی در دانش‌آموزان دوره متوسطه شهرستان بروجن؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی سهیلا پرستگاری؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان؛ ۱۳۸۵.

۶۵. همدانی، کامران؛ تعیین تفاوت تأثیرات آموزش به کمک چند رسانه‌ای تعاملی (نرم‌افزار) و رسانه غیرتعاملی (فیلم) بر سرعت و دقت یادگیری و یادداری درس عربی دانش‌آموزان پسر پایه اول دبیرستان؛ کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری؛ ۱۳۸۹.

۶۶. هییتی، نفیسه؛ بررسی رابطه بین از خود بیگانگی فرهنگی و تفکر انتقادی در دانشجویان زبان عربی و انگلیسی دانشگاه فردوسی؛ کارشناسی ارشد؛ به راهنمایی آذر حسینی فاطمی؛ دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی؛ ۱۳۹۲.

نقد و بررسی

با توجه به اهمیت پژوهش و تألیف در حوزه آموزش زبان عربی در ایران و نیاز به ایجاد رویکردها و روش‌های آموزشی نوین که هدف آن مساعد کردن یادگیری زبان عربی باشد، شایسته است پژوهش‌هایی که در این زمینه به رشته تحریر درآمده، با نگاهی موشکافانه بررسی شود تا در کنار معرفی و آشنایی با پژوهش‌های انجام‌شده و شناخت نوآوری‌ها و نقاط ضعف و قوت، چالش‌ها و راهکارها و نیازهای آینده پژوهشی کشور نمود یابد. از این رو این مبحث در چهار بخش بررسی می‌شود:

الف) ساختاری

در این مقاله پژوهش‌هایی که در زمینه آموزش زبان عربی در ایران صورت پذیرفته در دو بخش معرفی شد:

۱. مقالات (۱۱۸ عدد)
۲. پایان‌نامه‌ها (۶۶ عدد)

از میان پایان‌نامه‌ها ۶۲ پایان‌نامه مربوط به کارشناسی ارشد و ۴ پایان‌نامه مربوط به دوره دکتری است. میزان مقالات و پایان‌نامه‌هایی که در زمینه آموزش زبان عربی در ایران نگاشته شده، در مقایسه با قدمت و اهمیت این زبان نزد فارسی‌زبانان بسیار اندک است. فرایند آموزش، یادگیری و فراگیری زبان عربی به عنوان زبان خارجی و اهمیت انتخاب روش، نوع، ماده و محتوای آموزشی برای ارائه نوآوری‌های آموزشی نیاز به توجه و پژوهش بیشتری دارد. غفلت و اهمال پژوهشگران در این حوزه است که مانع برطرف شدن نقص‌ها و نارسایی‌های آموزشی و کاسته شدن بی‌ رغبتی عربی‌آموزان فارسی‌زبان در مقاطع متوسطه یا دانشگاهی شده است.

با توجه به اینکه برخی از دانشگاه‌های کشور در مقطع کارشناسی ارشد به پذیرش دانشجویان در رشته آموزش زبان عربی پرداخته‌اند،

معلم تهران و دانشگاه تربیت مدرس به رشته تحریر درآمد، اما از دهه هفتاد به بعد توجه جامعه دانشگاهی به مبحث آموزش زبان عربی بر پایه اصول علمی بیشتر شده است. جدول زیر به وضوح بیانگر میزان توجه به نگارش پایان‌نامه در زمینه آموزش زبان عربی در بازه زمانی ۵۸ تا ۹۴ است.

درباره پایان‌نامه‌ها باید افزود که تا قبل از انقلاب اسلامی در زمینه آموزش زبان عربی پایان‌نامه‌ای به ثبت نرسیده است و اولین پایان‌نامه آموزش زبان عربی به زبان فارسی و در مقطع کارشناسی ارشد در سال ۱۳۵۸ در دانشگاه تهران نگاشته شد. سپس بعد از گذشت مدت زمانی طولانی در سال ۱۳۶۸ و ۱۳۶۹ دو پایان‌نامه در دانشگاه تربیت

جدول (۲): توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها در دانشگاه‌های آزاد و دولتی ایران در بازه زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴

دانشگاه	۵۸	۶۸	۶۹	۷۱	۷۳	۷۴	۷۵	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	
آزاد آبادان و خرمشهر													۱											
آزاد اسلامشهر																						۱	۱	
آزاد بابل																				۱				
آزاد تهران مرکزی					۱	۱																		
آزاد دزفول																						۲	۱	
آزاد رودهن														۱										
آزاد ساری																			۱			۱		
آزاد شمال تهران																						۱		
آزاد شوشتر																				۱				
آزاد علوم و تحقیقات										۱	۱													
آزاد فلاورجان														۲			۱							
آزاد قم												۲	۱	۱										
آزاد یزد																					۱			
آزاد نجف‌آباد															۱	۱								
اصفهان																				۱				
بوعلی سینا																								
پیام‌نور تهران																				۲				
تربیت مدرس																					۲	۱	۱	۱
تربیت معلم تهران																								
تربیت معلم سبزوار																						۱	۱	
تهران																								۱
شهید چمران														۱										۱
الزهراء																								۱
سمنان																								۱
علامه طباطبائی																						۱		
فردوسی																						۱		
کردستان																							۱	
مازندران																						۱		
هرمزگان																							۱	
یزد																								۱

در این جدول روند پایان‌نامه نویسی از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ رو به رشد بوده است. در این میان دانشگاه اصفهان سپس دانشگاه تربیت مدرس بیشترین تعداد پایان‌نامه را به خود اختصاص داده است. ناگفته نماند که برخی از پایان‌نامه‌ها در گروه زبان انگلیسی به رشته تحریر درآمده است.

د) محتوایی

موضوع مقالات آموزش زبان عربی در ایران از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۹۴ به شرح زیر است:

جدول (۳): توزیع فراوانی و پراکندگی موضوع مقالات آموزش زبان عربی

موضوع	تعداد	موضوع	تعداد	موضوع	تعداد
عربی آموزش و پرورش	۷	عربی پیش‌دانشگاهی	۲	معرفی مرکز آموزشی	۱
عربی راهنمایی	۴	عربی دانشگاهی	۱۷	معرفی و نقد کتاب	۲
عربی دبیرستان	۱۶	عربی حوزه	۲	آموزش زبان عربی (عام)	۶۷

در میان مقالات تکرار یک عنوان یا بررسی یک موضوع با عناوین مختلف نیز مشاهده می‌شود. مانند پنج مقاله با عنوان تقریبی: «تدریس زبان عربی در دبیرستان‌ها».

موضوع پایان‌نامه‌هایی که تا سال ۱۳۹۴ در زمینه آموزش زبان عربی در دانشگاه‌های ایران نگاشته شده به موارد زیر محدود می‌شود:

جدول (۴): توزیع فراوانی و پراکندگی موضوع پایان‌نامه‌های آموزش زبان عربی

موضوع	تعداد	موضوع	تعداد	موضوع	تعداد
عربی دبستان	۱	عربی دانشگاهی	۹	اهمیت و آموزش زبان عربی (عام)	۱۳
عربی راهنمایی	۵	عربی آموزش و پرورش	۱	آموزش لهجه	۳
عربی دبیرستان	۳۱	ترجمه و نقد کتاب	۲	عربی حوزه	۱

بررسی آماری به وضوح نشان می‌دهد که بیشترین توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها در موضوعات مربوط به بررسی آموزش زبان عربی در مقطع دبیرستان است. بررسی مبانی نظری آموزش زبان عربی، ارائه الگوها و روش‌های آموزشی جدید بر پایه مبانی علمی زبان‌شناسی کاربردی و نیز آموزش لهجه‌های مختلف عربی از جمله موضوعاتی است که با وجود اهمیت آن کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

در این مقاله با بررسی پژوهش‌هایی که تا کنون در زمینه آموزش عربی در ایران صورت گرفته، دریافته‌ایم که جامعه ایران در حال حاضر با کاستی‌های جدی در زمینه آموزش زبان عربی، به ویژه در تدوین کتاب‌های آموزشی بر پایه اصول و مبانی علمی روبروست. بر این اساس نیاز به آسیب‌شناسی کتب آموزشی به منظور کارآمدتر ساختن و رفع کاستی‌های کتاب‌های نظام آموزش رسمی و غیررسمی بیش از پیش احساس می‌شود. در این راستا می‌بایست با لحاظ نمودن مؤلفه‌هایی چون کاربرد و نقش زبان عربی در دنیای معاصر، جایگاه زبان عربی در نظام آموزشی، نیازهای فراگیران و جامعه، فضای فرهنگی و اجتماعی و از سویی دیگر با هدف افزایش توانایی، خلاقیت و آگاهی فراگیران، راهکارهایی کاربردی در دو بخش محتوایی و ساختاری برای تهیه و تدوین کتاب‌های آموزش زبان عربی در اختیار پژوهشگران و مؤلفان قرار گیرد.

منابع

- افشار، ایرج؛ فهرست مقالات فارسی در زمینه تحقیقات ایرانی؛ تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۸۴.
- جرالدر، میلر؛ ارتباط کلامی؛ ترجمه علی زکاویت فراگزلو؛ بی‌جا: سروش، ۱۳۸۰.
- جک سی، ریچارد و تئودور اس راجرز؛ رویکردها و روش‌ها در آموزش زبان؛ مترجم: علی بهرامی؛ تهران: رهنما، ۱۳۸۴.
- رضایی هفتادری، غلام‌عباس و رقیه اسماعیلی کرکشه؛ کتابنامه پایان‌نامه‌های زبان و ادبیات عربی در سراسر کشور (۲)؛ تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۹۰.
- شفیعی، عبدالله؛ کتابنامه پایان‌نامه‌های زبان و ادبیات عرب (کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه‌ها و آموزش عالی)؛ با مقدمه دکتر ابوالحسن امین مقدسی؛ تهران: جهاد دانشگاهی واحد تربیت معلم، ۱۳۸۲.
- صبا، ایرج؛ «کتاب‌شناسی‌ها: مقدمه‌ای بر شناخت و تدوین»؛ کتاب ماه کلیات؛ (شهریور ۱۳۸۷)؛ ۴۲-۵۱.
- منزوی، علی نقی؛ فرهنگ‌نامه‌های عربی به فارسی؛ تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۳۷.

تارنما

http://www.database.irandoc.ac.ir: http://www.ensani.ir: http://www.magiran.com: http://www.noormags.com: http://www.nosabooks.com http://www.nlai.ir http://library.ui.ac.ir http://searchlib.ut.ac.ir http://sika.iau.ir http://simorgh.nosa.com